07/07/2020

Ο μακαριστός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

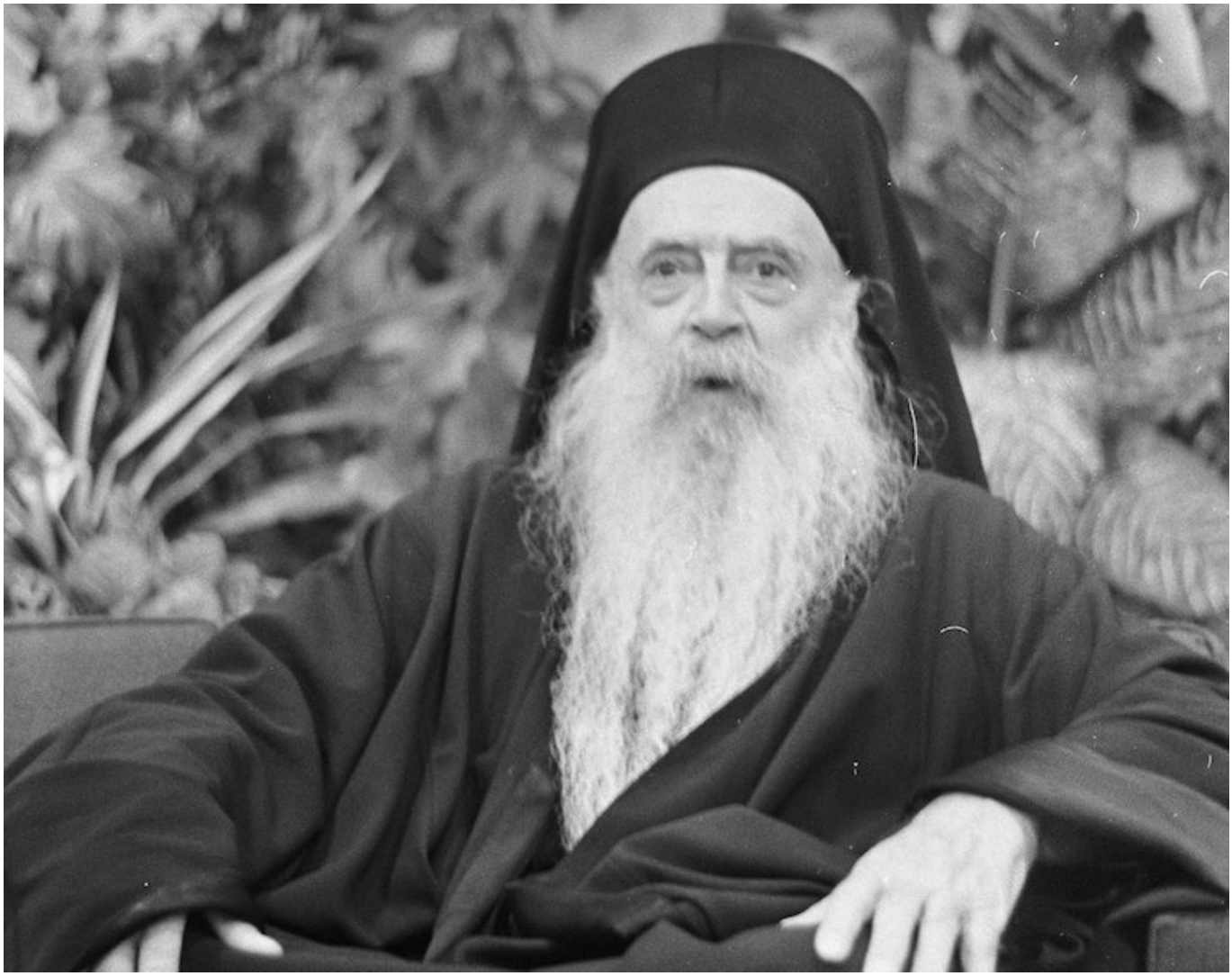

Ο **Μακαριστός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας** (6 Απριλίου 1886 – 7 Ιουλίου 1972) γεννήθηκε στα Τσαραπλανά (σημερινό Βασιλικό) της Ηπείρου, που εκείνη την περίοδο ακόμα αποτελούσε έδαφος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και το κοσμικό του όνομα ήταν Αριστοκλής Δημήτριος Σπύρου.

Το 1903 εισήχθη στη Θεολογική Σχολή Χάλκης. Το 1910, έλαβε το πτυχίο του στη θεολογία, εκάρη μοναχός και χειροτονήθηκε διάκονος. Το 1919, ο τότε Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Μελέτιος Μεταξάκης τον προσέλαβε αρχιδιάκονο και γραμματέα της Αρχιεπισκοπής. Μετά την επικράτηση του κινήματος του 1922 ανέλαβε γραμματέας της «Παγκληρικής Ένωσης», μιας κίνησης αγάμων κληρικών φίλα προσκείμενων στη βενιζελική παράταξη που είχε ως συνέπεια στο τέλος του ίδιου έτους, τον Δεκέμβριο του 1922, επί επαναστατικής κυβέρνησης Ν. Πλαστήρα, και ενώ ακόμα ήταν διάκονος, να χειροτονηθεί επίσκοπος και να

εκλεγεί Μητροπολίτης Κέρκυρας. Το 1930, ορίστηκε από την Ιερά Πατριαρχική Σύνοδο Αρχιεπίσκοπος Βορείου και της Νοτίου Αμερικής και χρημάτισε σε αυτή τη θέση μέχρι το 1948. Κατά τη διάρκεια της εκεί θητείας του κατόρθωσε να ενώσει τις διαιρεμένες από τον εθνικό διχασμό κοινότητες, έδωσε ιδιαίτερο βάρος στην ανέγερση ναών και σχολείων και ίδρυσε την ελληνορθόδοξη σχολή θεολογίας του Τιμίου Σταυρού στη Βοστώνη.
Κατά τη διάρκεια της αρχιεπισκοπίας του στις ΗΠΑ ο Αθηναγόρας είχε καλλιεργήσει στενές σχέσεις με κορυφαίες προσωπικότητες της χώρας όπως με το προεδρικό ζεύγος Φραγκλίνου και Ελεονόρας Ρούζβελτ και περισσότερο ιδιαίτερα με τον πρόεδρο Χάρρυ Τρούμαν.

Μετά τη δρομολογημένη εκ τεσσάρων κυβερνήσεων «παραίτηση» του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μαξίμου Ε΄, στις 18 Οκτωβρίου του 1948, και ειδικότερα μετά από πίεση των ΗΠΑ προς την τουρκική κυβέρνηση, ο Αθηναγόρας εξελέγη Πατριάρχης, στις 1 Νοεμβρίου του 1948, ως Αθηναγόρας Α΄. Ήταν ο πρώτος Πατριάρχης που εξελέγη χωρίς να έχει προηγουμένως την τουρκική υπηκοότητα, μετά την εφαρμογή του τουρκικού νόμου – διατάγματος 1092 του έτους 1923. Έτσι του αναγνωρίστηκε η τουρκική υπηκοότητα και του δόθηκε τουρκικό διαβατήριο, από το Νομάρχη Κωνσταντινούπολης στο αεροδρόμιο, κατά την άφιξή του, με το σκεπτικό ότι είχε γεννηθεί στο έδαφος της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δεδομένου ότι η γενέτειρά του απελευθερώθηκε μετά τη γέννησή του, το 1912.

Συγκεκριμένα στις 1 Νοεμβρίου του 1948 συγκλήθηκε η Ενδημούσα Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως αποτελούμενη από 17 αρχιερείς. Το τριπρόσωπο ψηφοδέλτιο καταρτίσθηκε από αρχιερείς – ποιμενάρχες εκτός των τουρκικών ορίων: του αρχιεπισκόπου Αμερικής Αθηναγόρα, του μητροπολίτη Μεθύμνης Διονυσίου, και του μητροπολίτη Κώου Εμμανουήλ. Και οι τρεις έλαβαν από 11 ψήφους ενώ βρέθηκαν 6 λευκά. Ο Αθηναγόρας εκλέχθηκε κατά τη δεύτερη ψηφοφορία, όπου έλαβε 11 ψήφους. Οι υπόλοιπες ήταν λευκοί και προέρχονταν από τους υποστηρικτές του κυρίως αντιπάλου του, του μητροπολίτη Δέρκων Ιωακείμ, ο οποίος είχε αποκλειστεί προηγουμένως από την τουρκική κυβέρνηση, από τη διαδικασία εκλογής. Μάλιστα ο τουρκικός τύπος θεωρούσε εξ αρχής βέβαιη την εκλογή του Αθηναγόρα, αναφέροντας ακόμη και τον αριθμό ψήφων που θα ελάμβανε.

Πατριαρχία Αθηναγόρα

Ο Πατριάρχης Αθηναγόρας πριν αναχωρήσει για την Κωνσταντινούπολη έκανε μια μεγάλη περιοδεία σ΄ όλες σχεδόν τις ορθόδοξες κοινότητες της Αμερικής δίνοντας κατά τις διάφορες εκεί ομιλίες του το στίγμα της πολιτικής που θ΄

ακολουθούσε.
Συγκεκριμένα στα τέλη Νοεμβρίου του 1948, μιλώντας σε μεγάλη κληρικολαϊκή συγκέντρωση στη Βοστώνη, που μεταδόθηκε απ΄ όλα τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης, μεταξύ άλλων τόνισε:

> *«Καταιγίδες αντιξοοτήτων ξεσπούν γύρω μας και το ολέθριο πνεύμα της καταστροφής απειλεί να πνίξει την ελευθερία της συνειδήσεώς μας, τα ανθρώπινα ιδανικά μας και τα ιερά του χριστιανικού πολιτισμού θεμέλια (...). Η Ελλάς από το ένα μέρος διεξάγει ήδη σκληρόν αγώνα δια να διατηρήσει την ελευθερίαν και την εδαφικήν της ακεραιότητα. Η Τουρκία αφ΄ ετέρου ευρίσκεται εις συνεχή επιφυλακτικήν στάσιν εν όψει της ίδιας απειλής. Το Δόγμα Τρούμαν απεδείχθη εν τη πράξει ως εις εκ των αποτελεσματικοτέρων παραγόντων εις τον αγώνα προς απόκρουσιν της επιθέσεως αυτής. Καλώ όλους τους Αμερικανούς όπως ενισχύσουν τας προσπαθείας του προέδρου Τρούμαν (...). Το να λησμονήση τις το ιερόν τούτο χρέος κατά τας κρισίμους ώρας θα ισοδυνάμει προς το να λιποτακτήση και να εγκαταλείψη την θέσιν του εις την ιερωτέραν μάχην εξ όσων εδόθησαν ποτέ δια την υπεράσπισιν των ιδανικών της χριστιανοσύνης«.*

Αποχαιρετιστήρια τελετή

Άγαλμα του Οικουμενικού Πατριάρχη Αθηναγόρα στα Χανιά.

Περισσότερο όμως αποκαλυπτικός ο ρόλος που θα διαδραμάτιζε ο νέος Πατριάρχης την εποχή εκείνη του ψυχρού πολέμου ήταν η αποχαιρετιστήρια συνάντησή του με τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Χάρρυ Τρούμαν στον Λευκό Οίκο. Όπως σημείωνε ο ανταποκριτής της Βραδυνής στην Ουάσιγκτον, Κωστής Μπαστιάς, που κατέγραψε τον διάλογο:

> *«Ο Πρόεδρος Τρούμαν ετόνισεν εις τον Πατριάρχην ότι η αναχώρησίς του εξ Αμερικής πληροί την καρδίαν αναμίκτου αισθήματος, χαράς και λύπης. Χαράς μεν διότι το πηδάλιον της Ανατολικής Εκκλησίας περιέρχεται εις τόσον στιβαράς χείρας εις μίαν κρίσιμον περίοδον του κόσμου, λύπης δε διότι απομακρύνεται εξ Αμερικής ιεράρχης τοσαύτας προσενεγκών υπηρεσίας εις*

την υπόθεσιν του Χριστιανισμού και γενικότερον της ειρήνης.
– Όσον μακράν και αν πηγαίνετε, ετόνισε ο Αμερικανός πρόεδρος, ειμί βέβαιος ότι εις την καρδίαν σας αποκομίζετε την Αμερικήν και προσωπικώς δεν θα παύσω να παρακολουθώ με το στοργικότερον ενδιαφέρον το έργον Σας, δια την στεράωσιν του Χριστιανισμού και της ειρήνης.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης δακρύβρεχτος από συγκινήσεως απήντησεν εις τον Πρόεδρον:

– Ορθώς διεγνώσατε Εξοχώτατε, ότι αποχωρών εντεύθεν συναποκομίζω εις την ψυχήν μου την Αμερικήν. Μαζί με τον ασπασμόν του αποχωρισμού, ήλθα να Σας ευχαριστήσω, δι΄ όσα πράττετε δια την ανακούφισιν των λαών από τας πληγάς του πολέμου και δια την βοήθειαν την οποίαν τόσον χριστιανικώς παρέχετε εις αυτούς όπως επουλώσουν τας πληγάς αυτών.
Εντελώς όμως ιδιατέρως, συνέχισε ο πατριάρχης, *θέλω να σας ευχαριστήσω δια την βοήθειαν την οποίαν προσφέρετε εις την Ελλάδα και την Τουρκίαν και να σας τονίσω την ανάγκην της αποτελεσματικής συνεχίσεώς της μέχρι της πλήρους ολοκληρώσεως*.

Στο σημείο αυτό ηγέρθη ο πρόεδρος των ΗΠΑ και με έκδηλον συγκίνησιν, έσφιξε το χέρι του Πατριάρχου και ετόνισε:

–Μη έχετε ουδεμίαν αμφιβολίαν ότι την βοήθειαν αυτήν θα την συνεχίσωμεν μέχρι τέλους, δηλαδή μέχρις ότου ολοκληρώσωμεν το έργον το οποίον έχομεν αναλάβει. Σήμερον μάλιστα είμαι ιδιαιτέρως ικανοποιημένος διότι εκ της λεπτομερούς εκθέσεως, την οποίαν μόλις προ ολίγης ώρας μου έκαμε ο κ. Γκραίηντυ, διαπίστωσα ότι δικαιολογείται κάθε αισιοδοξία δια το μέλλον της Ελλάδος και ότι εντός χρονικού διαστήματος μικρότερου του ενός έτους, θα έχωμεν μόνιμα και ευχάριστα αποτελέσματα, τόσον εις τον τομέα αποκαταστάσεως της τάξεως όσον και εις το πεδίον της οικονομικής ανασυγκρότησης.

Στη συνέχεια ο Αμερικανός Πρόεδρος οδήγησε τον Πατριάρχη προ του μεγάλου χάρτου των δύο ημισφαιρίων, ο οποίος ευρίσκεται πάντα ανηρτημένος στο γραφείο του , από της εποχής του προέδρου Ρούζβελτ και υποδεικνύοντας ένα προς ένα τα νευραλγικά σημεία του κόσμου, όπου παρατηρείται αστάθεια και ανωμαλία τόνισε:

– Πιστεύω ότι όλαι αυταί αι πληγαί θα επουλωθούν συντόμως και ο πόθος της ειρηνικής διαβιώσεως των λαών θα γίνει πραγματικότης, ώστε να μη χρειάζονται πλέον σιδηρά παραπετάσματα. Πιστεύω ότι η ορθοφροσύνη και η καλή θέλησις θα επικρατήσουν πανταχόθεν και θα εξασφαλίσουν την ειρήνην

.

– *Αμήν*, προσέθεσεν ο Πατριάρχης και ενηγκαλίσθη και κατησπάσθη του προέδρου….».

Άφιξη Πατριάρχου Κωνσταντινούπολη

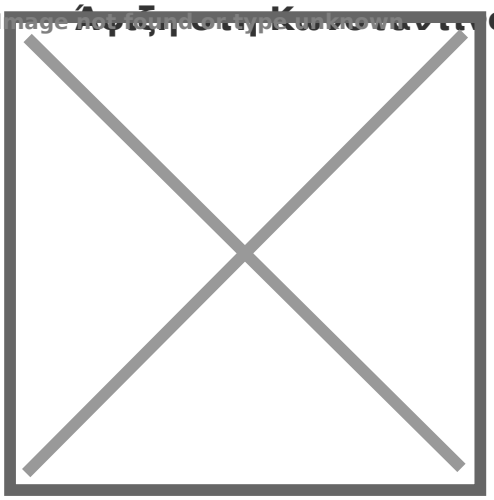

Ο πατριάρχης Αθηναγόρας μαζί με τον Αριστοτέλη Ωνάση.

Στις 26 Ιανουαρίου 1949, περί τις μεσημβρινές ώρες το προσωπικό αεροσκάφος του Χάρρυ Τρούμαν τροχοδρομούσε στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης μεταφέροντας τον νεοεκλεγέντα Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηναγόρα τον Α΄ τον οποίον και συνόδευε ο ιδιαίτερος υπασπιστής του Τρούμαν συνταγματάρχης Τσαρλς Μάρα. Διερχόμενο προηγουμένως το αεροσκάφος πάνω από τον ελληνικό εναέριο χώρο ανταλλάχθηκαν χαιρετισμοί μεταξύ Βασιλέως Παύλου και Πατριάρχη. Η δε υποδοχή που επιφύλαξε ο Νομάρχης της Κωνσταντινούπολης και μέγα πλήθος χριστιανών που είχαν προσέλθει αλλά και πολλών μουσουλμάνων, ίσως από περιέργεια, υπήρξε μεγαλειώδης. Ο Πατριάρχης εξερχόμενος του αεροπλάνου εντυπωσίασε όλους μιλώντας στα τουρκικά εκφράζοντας την εκτίμησή του στον πρόεδρο Ισμέτ Ινονού.
Αμέσως μετά με μια τεράστια αυτοκινητοπομπή κατευθύνθηκε στη κεντρική πλατεία της Πόλης όπου και κατέθεσε, στο μνημείο του Κεμάλ Ατατούρκ, στεφάνι με λουλούδια που όπως ανακοινώθηκε είχαν κοπεί από τους κήπους του Λευκού Οίκου.

Γενικά ο Αθηναγόρας Α΄ δραστηριοποιήθηκε επιδιώκωντας να καθιερώσει τις καλύτερες σχέσεις μεταξύ των Χριστιανών. Ίσως η πιο ξεχωριστή στιγμή ήταν η συνάντησή του με τον Πάπα Παύλο ΣΤ΄ στην Ιερουσαλήμ το 1964[1], η οποία οδήγησε στην αμοιβαία άρση των αναθεμάτων που είχαν χωρίσει τους ορθόδοξους και ρωμαιοκαθολικούς Χριστιανούς από το Σχίσμα του 1054. Αυτή η συμβολική χειρονομία άνοιξε τη δυνατότητα του αυθεντικού διαλόγου μεταξύ των

Ορθόδοξων και Ρωμαιοκαθολικών για πρώτη φορά μετά από αιώνες[2].

Σημαντική επίσης υπήρξε η δραστηριότητα του Αθηναγόρα στην ενίσχυση της εσωτερικής ιεραποστολής στο κλίμα της αρχιεπισκοπής της Κωνσταντινούπολης, αναδιοργάνωσε την Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης με διορισμούς νέων καθηγητών και της μόρφωσης επιστημονικών στελεχών καθώς επίσης και βελτίωσε ζωηρά τις σχέσεις με τις τουρκικές Αρχές. Επί της Πατριαρχίας του οργανώθηκαν πληρέστερα οι ορθόδοξες παροικίες εξωτερικού, με την ανύψωση των Μητροπόλεων Θυατείρων (Δυτικής Ευρώπης) και Αυστραλίας σε Αρχιεπισκοπές, πλαισιώνοντάς τες με βοηθούς επισκόπους. Επίσης ενισχύθηκε η συνεργασία με το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, με το διορισμό μόνιμου αντιπροσώπου στην έδρα του Οργανισμού αυτού στη Γενεύη. Το 1959 επισκέφθηκε τα πρεσβυγενή πατριαρχεία της Μέσης Ανατολής (Αντιοχείας, Ιεροσολύμων και Αλεξανδρείας) και ανέλαβε τη προσπάθεια συγκρότησης πανορθόδοξου συνεδρίου στη Ρόδο το 1961. Τέλος, το 1951 και το 1960 παρασκεύασε Άγιο Μύρο.

Μπορεί να είναι μια εικόνα από 1 άτομο

Ο πατριάρχης Αθηναγόρας κατά την περιοδεία του στην Ήπειρο. Εδώ στην Πρέβεζα, στις 24.7.1963.

Παρά το κύρος και τη διεθνή αναγνώριση που απέκτησε το Πατριαρχείο επί πατριαρχίας του Αθηναγόρα, αυτή συνδυάστηκε με τα θλιβερά γεγονότα της 6ης και 7ης Σεπτεμβρίου 1955, τα λεγόμενα Σεπτεμβριανά, όταν κατευθυνόμενος «άνωθεν», όπως αποδείχθηκε στη δίκη του Αντνάν Μεντερές το 1961, τουρκικός όχλος επέδραμε κατά των ελληνικών καταστημάτων, οικιών και εκκλησιών προβαίνοντας σε εκτεταμένες καταστροφές και λεηλασίες. Από τα γεγονότα αυτά και έπειτα, κάτω από τις αυξανόμενες πιέσεις του τουρκικού κράτους ο Ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης εξωθήθηκε να εγκαταλείψει σταδιακά τις εστίες του[3], με αποτέλεσμα τη στιγμή του θανάτου του να έχουν απομείνει 100.000[4].

Στις 30 Ιουνίου του 1963 ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας έφτασε από το Άγιον Όρος στο Φάληρο επιβαίνων ελληνικού πολεμικού σκάφους. Εκεί τον υποδέχθηκαν ο βασιλιάς Παύλος και εκπρόσωποι της κυβέρνησης, ενώ το πλήθος τον επευφημούσε κατά τη διαδρομή του προς την Αθήνα. Ήταν η πρώτη φορά που επισκέφθηκε την Ελλάδα από την άνοδό του στον οικουμενικό θρόνο το 1949. Ακολούθησε δοξολογία στη Μητρόπολη των Αθηνών, η πρώτη με παρόντα

Οικουμενικό Πατριάρχη στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους. Λίγες ημέρες αργότερα ο Αθηναγόρας άρχισε μεγάλη περιοδεία ανά την ελληνική επικράτεια, επισκεπτόμενος τη Ρόδο, την Κάρπαθο, την Κρήτη, την Κέρκυρα, την Ήπειρο και τη Μακεδονία, όπου παντού έγινε δεκτός με ενθουσιασμό. Ο πλέον συγκινητικός σταθμός της περιοδείας του ήταν η επίσκεψή του στη γενέτειρά του, το Βασιλικό Πωγωνίου[5].

Ιστορική συνάντηση Πατριάρχη-Πάπα

Κυριακή, 5 Ιανουαρίου του 1964 και ώρα 9.30 το βράδυ επί του Όρους των Ελαιών στην Ιερουσαλήμ, συναντήθηκαν για πρώτη φορά από το μέγα σχίσμα του 1439 Οικουμενικός Πατριάρχης και Πάπας της Ρώμης. Η ιστορική αυτή τιμή ανήκει στον Αθηναγόρα Α΄και τον Παύλο ΣΤ’. Η συνάντηση έγινε στο μέγαρο της ρωμαιοκαθολικής αντιπροσωπείας. Η δεύτερη συνάντηση έγινε την επομένη στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων. Και οι δύο μέγιστοι ηγέτες της Χριστιανοσύνης διαπίστωσαν ότι ο δρόμος για την ένωση των δύο Εκκλησιών είναι μακρύς και δυσχερής, αλλά οι οιωνοί είναι άριστοι. Οι δύο εκκλησιαστικοί ηγέτες είχαν και τρίτη ανεπίσημη συνάντηση στους δρόμους της Ιερουσαλήμ υπό τις επευφημίες των πιστών. Ήταν το πρώτο βήμα στην πορεία της ένωσης[6].

Ο πατριάρχης Αθηναγόρας πέθανε στις 7 Ιουλίου 1972.